

BOOMZIJDE EN BOMBAZIJN

Op blz. 127, 128 van jrg. 5 van *Drm. Bl.* bespreekt Dr. Heeroma o.a. het aan een gedicht van dominee Sluiter ontleende woord boomzijde dat gebruikt wordt voor bombazijn.

In zijn boek „*De Twentsche Katoennijverheid 1830—1873*” vertelt Dr. J. A. P. G. Boot ons iets over het ontstaan van de Nederlandse bombazijnindustrie. Aan blz. 8 e.v. ontlenen we dat als gevolg van geloofsvervolgingen vele Zuid-Nederlandse wevers van half-katoenen stoffen in de tweede helft van de zestiende eeuw naar Engeland, het Rijngebied en ten slotte ook naar Noord-Nederland (Leiden) trokken. Van de verschillende steden in ons land, waar de vervaardiging van half-katoenen stoffen werd beproefd, kwam deze industrie aanvankelijk alleen in Amersfoort tot ontwikkeling. In Noord-Nederland noemde men het nieuwe fabrikaat *bombazijn*, in Leiden oorspronkelijk in navolging van Brugge *katoenfustein*.

Eerst in het begin van de achttiende eeuw besloten Enschedese garenskooplieden in concurrentie met Amersfoort en Munsterland (Koesfeld en Warendorf) de bombazijnnijverheid in Twenthe in te voeren. Enschede werd het centrum van deze nijverheid, waar men de aan de overzijde van de grens vervaardigde bombazijnen spoedig in kwaliteit en door lage verkoopprijzen wist te overtreffen. Tot zover Dr. Boot.

In de beginne werd de bombazijn uit katoen, kemelshaar en zijde vervaardigd, later uit wol en katoen en ten slotte uit linnen en katoen. Het was een ruwe, minderwaardige stof, die ook als voering werd gebruikt en aanvankelijk dus in hoofdzaak uit katoen en zijde bestond.

Tot het einde van de achttiende eeuw sprak men van *bombazij* (met weglating van de -n, die ontleend zal zijn aan het mvd. bombazijnen), terwijl de volkstaal in het Oosten van ons land *boomziede* kende. Dit blijkt o.a. uit de stukken die de ontvanger der convooien en licenten te Ootmarsum ons heeft nagelaten. (Arch. Oldenz. Oudheidkamer, inv. 520: 22). Daarin is in 1789/’90 niet alleen sprake van waggelbeeren (wachtelbeeren = jeneverbessen) en mersellies (marseilles), eveneens een half-katoenen stof, maar ook van boom-

zijde, waarvoor de secretaris van Ootmarsum in de door hem afgegeven certificaten van oorsprong blijkbaar ook geen andere benaming wist te vermelden.

Omdat Twenthe, vergeleken bij het Westen en Munsterland, eerst laat met de vervaardiging van bombazijn begon, mogen we aannemen dat het woord uit Holland afkomstig is. Men bedoelde er bombastzijde mee, d.w.z. „katoen-zijde”. Iets anders is of boomzijde een vervorming is van bombazijn. De laatste lettergreep van beide woorden duidt de zijde aan, terwijl met boom- en bomast- de katoen wordt bedoeld. In het hgd. kent men de Baumwolle en Baumseide. Dit laatste woord nam Oost-Nederland over met de klemtoon op het tweede lid om het te onderscheiden van het eerste woord. De het meest voor de hand liggende conclusie is dan ook dat door het vroegere intensieve handelsverkeer tussen Munsterland en Oost-Nederland het woord boomziede gemeengoed werd in de spreektaal zonder dat daarbij van enige westelijke invloed sprake is geweest.

Dat in het hgd. verband bestaat tussen de woorden Baum in de hiervóór bedoelde betekenis en Bombast, dat uit Perzië tot ons is gekomen, is niet waarschijnlijk.

Oldenzaal.

B. H. HOMMEN.